

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

Серія: Сільськогосподарські науки

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies.

Series: Agricultural sciences

ISSN 2519–2698 print

ISSN 2707-5834 online

doi: 10.32718/nvlvet-a9821

<https://nvlvet.com.ua/index.php/agriculture>

UDC 636.594:636.082

Peculiarities of keeping pheasants

L. M. Fijalovych¹✉, Ya. I. Kyryliv², B. S. Barylo¹, G. A. Paskevych¹, J. M. Lunyk¹, O. I. Petryshak¹,
E. O. Glodyk¹

¹Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, Lviv, Ukraine

²Institute of Agriculture of the Carpathian region of NAAS of Ukraine, v. Obroshino, Lviv region, Ukraine

Article info

Received 03.03.2023

Received in revised form

03.04.2023

Accepted 04.04.2023

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarska Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-096-355-38-58
E-mail: lesya_fijalovych@ukr.net

Institute of Agriculture of
the Carpathian region of
the National Academy of
Agrarian Sciences of Ukraine
Grushevskogo Str. 5, Obroshino,
Pustomytsky District,
Lviv Region, 81115, Ukraine.

Fijalovych, L. M., Kyryliv, Ya. I., Barylo, B. S., Paskevych, G. A., Lunyk, J. M., Petryshak, O. I., & Glodyk, E. O. (2023). Peculiarities of keeping pheasants. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural sciences, 25(98), 125–131. doi: 10.32718/nvlvet-a9821

This research publication highlights current data on the rational use of feed protein by pheasants, which is related to the physiological needs of chicks in this essential means of nutrition. A thorough analysis of feed used in feeding pheasants at the current stage of development of pheasant breeding was carried out. It has been established that cereals have the most significant distribution. Brief information is provided on various factors affecting the composition, quality, nutritional value, and beneficial effects of the main types of grain feed obtained from different fields for pheasants. These include the technology of growing fodder crops, the composition of the soil, applied fertilizers, the type of crop, the conditions of harvesting and storage of plant products (storage period, processing and heat treatment of raw materials), etc. Features of keeping, feeding, and appropriate care of adult birds are also given. The practical advice of this publication on the specifics of feeding, exceptional care, and technology of raising young animals was considered. Brief information is provided on the general features of the rational and practical use of various protein feeds of plant origin in feeding pheasants – grains of cereal crops: corn, wheat, barley, oats, processed products of oil crops – soybeans, sunflowers, and livestock products, such as meat and eggs. In particular, the peculiarities of providing chicks with exchangeable energy and protein are described as essential indicators of the viability of the young. The practical breeding of pheasants is impossible without the correct use of protein and energy feed. It has been established that providing chicks with sufficient feed, particularly protein, is necessary for the modern technology of successful, promising, engaging, and useful pheasant farming. Suppose the conditions of keeping, care, and feeding of pheasants are violated. In that case, the incidence of disease (especially of young ones) and the survival of chicks increases, negatively affecting the efficiency of the new branch of pheasant farming. In such conditions, stress factors of the external environment, new fodder, internal factors with a sharp change in the environment, feeding, poor microclimate conditions, etc., are the factors that lead to the occurrence of diseases. Therefore, optimizing and creating comfortable conditions for keeping pheasants is an urgent task at the current stage of developing a rather exciting and rich in its subtlety industry – pheasant farming.

Key words: Pheasants, pheasant breeding, maintenance, feeding, poultry breeding technology.

Особливості утримання фазанів

Л. М. Фіялович¹✉, Я. І. Кирилів², Б. С. Барило¹, Г. А. Паскевич¹, Ю. М. Луник¹, О. Й. Петришак¹,
Є. О. Глодик¹

¹Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна

²Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААНУ, с. Оброшине, Україна

У цій публікації досліджень висвітлені сучасні дані про раціональне використання фазанами протеїну з кормової сировини, що пов'язане з фізіологічними потребами організму пташенят у цих найважливіших засобах живлення. Проведено ретельний аналіз кормів, що застосовуються в годівлі фазанів на сучасному етапі розвитку фазанівництва. Встановлено, що найбільше розповсюдження мають зернові. Наведено коротку інформацію щодо різноманітних факторів, що впливають на склад, якість, поживну цінність та корисну дію основних видів зернових кормів, отриманих із різних полів для фазанів. До них належать: технологія вирощування кормових культур, склад ґрунту, внесені добрива, сорт культури, умови збирання та зберігання рослинної продукції (термін зберігання, переробки та термічної обробки сировини) тощо. Наведено також характеристику особливостей утримання, годівлі та відповідного догляду дорослих птахів. Розглянуто практичні поради щодо специфіки годівлі, особливого догляду й технології вирощування раннього віку молодняку. Подано коротку інформацію про загальні особливості раціонального і ефективного використання в годівлі фазанів різноманітних протеїнових кормів рослинного походження – зерна злакових культур: кукурудзи, пшениці, ячменю, вівса, продуктів переробки олійних культур – сої, соняшнику та продуктів тваринництва, таких як м'ясо та яйця. Зокрема, описано особливості забезпечення пташенят обмінною енергією та протеїном як важливі показники життєздатності молодняку. Зрозуміло, що ефективне вирощування фазанів неможливе без правильного використання протеїну і енергії кормів. Встановлено, що забезпечення пташенят достатньою кількістю корму, зокрема протеїнового, є необхідним для сучасної технології успішного, перспективного, цікавого та корисного ведення фазанівництва. При порушенні умов утримання, догляду та годівлі фазанів підвищується захворюваність (особливо молодняку), збереженість пташенят, що негативно впливає на ефективність нової галузі – фазанівництва. У таких умовах факторами, які призводять до виникнення захворювань, виступають стрес-фактори зовнішнього середовища, нові кормові та внутрішні чинники при різкій зміні навколишнього середовища, годівлі та поганих умовах мікроклімату тощо. Тому оптимізація та створення комфортних умов утримання фазанів є актуальним завданням на сучасному етапі розвитку досить цікавої та багатой на свої тонкощі галузі – фазанівництва.

Ключові слова: фазани, фазанівництво, утримання, годівля, технологія вирощування птахів.

Вступ

Останнім часом у світі та в Україні зокрема все більшого поширення набуває розведення фазанів. При цьому найчастіше використовують звичайного або мисливського фазана (Krasutskyi, 2011; Sychov, 2012).

Фазани – це прекрасна будь-якої присадибної ділянки завдяки різноманіттю фантастичних барв, безлічі незвичайних форм, симфонії голосів, граціозності ходи. Вони вважаються одними із найцінніших мисливських птахів нашої фауни. До недавнього часу фазанів розводили в основному у мисливських господарствах з метою поповнення їх чисельності до початку осіннього полювання. Останніми роками розведенням фазанів зацікавилися господарі, які мають фермерські та присадибні господарства (Bazyvoliak, 2015).

Нині відомо 9 родів фазанів. Це глянцеви, рогаті, комірні, вухасті, смугастохвості, широкохвості, клинохвості, павичеві, звичайні. Кожен з цих родів складається з кількох видів та підвидів. Більшість цих фазанів розводять в зоопарках, в міських парках та станціях юних натуралістів, в невеличких особистих колекціях (Sakhatskyi, 2005).

Мета дослідження

Метою даних досліджень було вивчення особливостей годівлі, зокрема протеїнового живлення, догляду та утримання фазанів з метою узагальнення інформації щодо оцінки сучасної технології ведення фазанівництва та перспектив для розвитку цього напрямку в Україні.

Проблема ефективного використання протеїну кормів займає одне із провідних місць у сучасних дослідженнях з годівлі фазанів, а, отже, має певне наукове значення і практичну цінність. Також останнім часом вивчення адаптаційної здатності їх до нових умов утримання і годівлі в зоопарках, в міських парках та станціях юних натуралістів, в невеличких особистих колекціях є предметом наукових досліджень.

Результати та їх обговорення

Найчастіше ці птахи мешкають біля підніжжя кам'янистих пагорбів, частими гостями вони є на чайних плантаціях і полях, де вирощують зернові культури, оскільки їх кормом є зерно, яке залишилося після жнив (Kolosha, 2019).

На полях після збирання врожаю зернових культур фазани споживають залишки зерна по стерні. Іноді та сама кількість зернових компонентів корму з різних полів матиме неоднаковий вміст протеїнів, вуглеводів тощо. Ґрунт, внесені добрива, сорт, умови збирання та зберігання рослинної продукції і є одними з визначальних факторів складу і поживності кормів (Menzhyk, 2011).

Хімічний і амінокислотний склад компонентів може різнитися залежно від низки факторів: умови агротехніки в рослинництві, природно-кліматична зона вирощування, фаза вегетації під час заготівлі, сорт або гібрид культури, що вирощується та інше (Sychov, 2014). Наприклад, рівень протеїну в пшениці (від 7 до 16 %) може змінюватися залежно від урожаю, видів добрива, ґрунту, регіону зростання, клімату й багатьох інших чинників (Lambutskyi, 2020).

Надмірно полохлива і обережна в природі птиця успішно акліматизується в природних угіддях, часто селиться поруч з полями або безпосередньо на полях. На значній кількості орних та неорних земель птиця сама знаходить собі необхідний корм.

У природних та штучних умовах фазани мають змогу харчуватися різноманітною їжею як рослинного, так і тваринного походження.

Живиться фазан ягодами, пшеницею і насінням культурних та дикорослих рослин, бруньками та молодими пагонами, а влітку ще й різними комахами, цікавиться і виноградниками. У багатосніжні суворі зими можуть гинути від голоду (Nesterenko & Barynov, 2004; Bazyvoliak, 2007).

У разі погіршення кліматичних умов організують додаткову підгодівлю птахів залежно від конкретних та місцевих умов тривалого голодування. Підгодувати їх бажано весь період до закінчення зими.

Вирощування екзотичних (декоративних) птахів у вольєрах, зоопарках – відповідальна і складна справа, що приносить прибуток. Ці надзвичайно цінні та красиві птахи у неволі мають інші звички та особливості порівняно з сільськогосподарською птицею. Птахи у штучних умовах вимагають підвищеної уваги як до умов утримання та обслуговування, так і до годівлі.

При вирощуванні фазанів у неволі їх годують сухими повнораціонними комбікормами або використовують (вологі суміші) комбінований тип годівлі (зерно та інші сухі і соковиті корми) згідно з чинними нормами годівлі (Bratyshko et al., 2005; Bazyvoliak, 2015).

Раціон фазанів не сильно відрізняється від раціону курей, хіба що містить більшу кількість рослинного протеїну. Фазани віддають перевагу мокрим мішанкам і зеленим кормам. Для годівлі фазана також підходить і звичайний повноцінний сухий розсипний або гранульований комбікорм, що призначений для сільськогосподарської птиці – індичок і бройлерних курчат. Найкраще підходить індичий комбікорм з умістом протеїну 25–26 %. Дорослі фазани отримують скромніший раціон, в основному зернову сумішку (Nesterenko & Barynov, 2005; Hlotova, 2016).

Для вирощування птиці використовуються програми годівлі та рекомендації, розроблені і запропоновані фірмами, що пропонують різні варіанти годівлі, пристосовані до сировини, наявної в Україні, її якості та ціни (Fiialovych et al., 2019).

Вітчизняна промисловість виробляє відповідні високопротеїнові стартерні комбікорми для годівлі молодняку фазанів. ТОВ “Агрозоосвіт” виробляє повноцінні комбікорми для перепелів, фазанів та куріпок різних етапів розвитку: комбікорм марки ПК 41 призначений для молодняку (1–4-й тижні); ПК 42 – для молодняку (5–6-й тижні); ПК 43 – для дорослої птиці (7-й тиждень і старші).

Однак за відсутності або недостатньої кількості повноцінних заводських комбікормів кормосуміші готують з наявних зернових, протеїнових, вітамінних і мінеральних компонентів (Nesterenko & Barynov, 2005). Тобто є можливість виготовлення однорідного комбікорму у приватних та фермерських господарствах із застосуванням власного обладнання, щоб повністю забезпечити себе кормами і мати змогу контролювати їх якість.

Основною частиною раціону для фазанів є зернові корми, такі як дроблена або мелена кукурудза, фуражна пшениця, дещо менше використовується овес у вигляді крупи, які містять до 80 % вуглеводів, що є джерелом енергії.

Тому одночасно з підвищенням протеїну в раціоні фазанів слід відповідно збільшувати його енергетичну забезпеченість.

Птахи задовольняють свою потребу в енергії переважно за рахунок вуглеводів зернових. Кукурудза характеризується високим умістом обмінної енергії та становить приблизно половину загальної маси корму для фазанів.

Також з метою підтримання енергетичної цінності раціону в комбікорми додають кормові жири як рос-

линного, так і тваринного походження (риб'ячий жир та олія соняшникова).

До складу зернових кормів для дорослої птиці включають частину найцінніших в кормовому плані пшеничних висівок (не більше ніж 6 %), які є джерелом вітамінів групи В.

Фазанам можна до складу раціону додавати ячмінь, який є джерелом клітковини, необхідної для нормальної роботи шлунково-кишкового тракту. Як вітамінну підгодівлю фазанам можна давати пророщений ячмінь. Кількість ячменю не повинна перевищувати 40 % від загальної кількості зернових кормів. Молодняку ячмінь згодовують у розмеленому вигляді, без пльок (Bazyvoliak, 2015).

У птахівництві особливе ставлення до рівня клітковини в раціоні. З одного боку, у клітковини низький коефіцієнт перетравності, а з іншого – без клітковини неможливо скласти раціон, і безклітковинний раціон не є добрим. Це пояснюється тим, що клітковина виконує роль механічного подразника слизових оболонок травних органів, поліпшує секрецію травного соку, що своєю чергою сприяє перетравленню вуглеводів, білків і жирів хімусу, нормалізує моторику шлунково-кишкового тракту (Kovalenko, 2011).

Вміст клітковини в зернах пшениці та ячменю може варіювати залежно від географічної області вирощування, кліматичних умов, типу і складу ґрунту (Trufanov, 2012).

В окремих регіонах або країнах зростає розуміння впливу умов вирощування та збирання врожаю на склад навіть простих високоякісних раціонів на основі кукурудзи. Результати порівнянь свідчать про те, що кормова цінність кукурудзи варіює іноді настільки ж значно, як і кормова цінність “в'язких” зернових, наприклад пшениці (Romeo, 2015).

Для фазанів цінним та важливим джерелом протеїну є бобові культури – соя та горох. Важливим чинником, що визначає рівень поїдання бобових культур птахами цього виду, є смакові властивості цих компонентів раціону.

Зерно бобових культур містить протеїну в 2–3 рази більше, ніж зерно злакових. Протеїн зерна злакових має меншу біологічну цінність, ніж протеїн бобових, макухи, шротів і кормів тваринного походження (Yatsenko, 2015).

Зерно сої в годівлі дорослих фазанів дають після термічної обробки у вигляді шроту або макухи (не більше ніж 18 %). Використання соєвої макухи є найбільш вигідним у вирішенні проблеми рослинного протеїну. За рахунок соєвої макухи забезпечуються потреби організму птахів дефіцитними амінокислотами (Fiialovych et al., 2022).

Відходи від переробки насіння олійних культур – соняшникова макуха у раціонах для молодняку і дорослої птиці становить від 10 до 15 % (від загального обсягу корму).

Додатковий протеїн забезпечується кормами тваринного походження: м'ясо-кістковим, м'ясним та рибним борошном, що виготовляються промисловим способом та є джерелом повноцінного протеїну, вітамінів і мінеральних речовин.

М'ясо-кісткове борошно додають в обмеженій кількості у раціон молодняку лише з 4-тижневого віку – до 4 %, а для старших вікових груп збільшують до 7 %, м'ясне борошно (3–7 %), рибне борошно (молодняку – до 10 %, дорослим фазанам – 5–7 %) (Bazyvoliak, 2015).

Корми, багаті на вміст протеїну – дріжджі. Кормові дріжджі містять протеїн високої біологічної цінності. Дорослим фазанам кормові дріжджі додають у раціон до 6 %, а молодняку – до 5 % (Borodai et al., 2006).

До складу комбікорму для фазанів входить крейда (не більше ніж 6 %), черепашки, вапняк, трикальцій-фосфат та премікс (при можливості). Премікси сучасні – концентрована суміш необхідних вітамінів та мінеральних солей (мікроелементів) з додаванням антиоксидантів, використовуються згідно з рекомендаціями фірми-виробника.

Визначальним фактором правильності застосування та точності дозування преміксу є сировина, що використовується для виготовлення комбікорму. Кількість біологічно активних кормових добавок у готовому комбікормі вказує на якість кормової сировини (Fiialovych et al., 2020).

У неволі птиці необхідний спокій, тепло і мінімум стрес-чинників. Через це рекомендується утримувати фазанів окремо від представників сільськогосподарської птиці.

Фактори, що викликають стрес – це фактори середовища: відхилення від оптимальної температури чи складу повітря, порушення режимів освітлення, шумові чинники тощо (“VetAhro”, 2015).

Взаємовідносини із зовнішнім середовищем нерідко виявляються стресовими для організму і призводять в одному випадку до підвищення адаптивних властивостей, а в іншому – до виникнення різних захворювань (Tsekhmistrenko et al., 2010).

Важливою властивістю живих організмів є здатність пристосовуватися (адаптуватися) до впливу зовнішніх чинників, зберігаючи постійність внутрішнього середовища. Адже на організм сільськогосподарської птиці впливають: умови її утримання, годівля, ветеринарно-профілактичні та зоотехнічні заходи (Paskevych et al., 2018; Ostapyuk & Gutyj, 2018).

Порушення умов утримання, неповноцінність та зміна раціону, погіршення параметрів мікроклімату, транспортування та дія інших стрес-факторів зумовлюють порушення метаболічних процесів в організмі птахів (Nikitenko et al., 2008).

Умови утримання птиці, при яких виникають стреси, призводять до утворення вільних радикалів і розвитку окисного стресу в тканинах і органах, що викликає пошкодження клітинних мембран і порушення ряду фізіологічних процесів, у тому числі зниження імунітету (Vasylijeva et al., 2012).

Оцінити стан здоров'я птиці, розвиток, якість годівлі та умови утримання молодняку можна не тільки за живою масою тіла, а й за станом пір'яного покриву (Nesterenko & Barynov, 2005; Bazyvoliak, 2007).

Основним фактором, що впливає на ріст пера і його структуру, є збалансоване харчування, оскільки 89–97 % маси пера становить протеїн у вигляді кератину.

Одночасно зростають витрати енергії на появу нового оперення (Khvat, 2015).

Тому поряд із проблемою забезпечення дорослих фазанів енергією і протеїном фахівці з годівлі зіштовхнулися з питанням протеїнового живлення молодняку.

Годівлю фазанів нормують з урахуванням видових, вікових особливостей та фізіологічного стану організму птахів. Раціон та режим годування молодняку відрізняється від живлення дорослих особин. Молодняк особливо потребує більше кормів із підвищеним умістом протеїну на відміну від дорослої птиці. Дорослим фазанам необхідно одержувати з кормом 14–17 % сирого протеїну, а для молодняку – 24–27 %.

Джерелом цієї речовини для пташенят можуть бути продукти тваринництва, такі як м'ясо, кисломолочний сир, відварений м'ясний фарш та яйця. Вони потрібні та необхідні птиці як речовини, що мають поживну цінність для нормального росту та розвитку птахів.

В домашніх умовах пташенят рекомендують згодовувати легкозасвоювані протеїнові корми: зварені круто та дрібно подрібнені пташині яйця. У перші дні життя як протеїновий корм використовують фазанам ячний порошок до вологих мішанок, але при цьому проводять роздільну годівлю, тільки яйце або тільки ячний порошок. Як мінеральну добавку згодовують перетерту ячну шкаралупу для розвитку кістяка.

Особлива роль в організації забезпечення пташенят фазана протеїном чи іншими поживними речовинами належить м'ясу, а саме: звареному та подрібненому (Kolosha, 2019).

Якщо є можливість, поступово молодняк фазанів переводять на комбікорм-концентрат (краще для курчат).

У період з 3–4-тижневого віку фазани стають менш вимогливими до протеїнового живлення, що дає змогу знижувати в раціоні вміст тваринних протеїнів та замінити рослинними компонентами.

Фазани мають унікальну здатність у значних кількостях споживати та ефективно використовувати зелені та соковиті корми з підвищеним умістом клітковини. На відміну від дорослої птиці основну частину раціону молодняку становлять зелені та соковиті (гарбузи, овочі) корми, значно меншу – зернові корми, що заміняються відповідною кількістю комбікорму.

У весняно-літній період додатково в годівлі молодняку та дорослих птахів використовують різноманітні подрібнену молоду зелень кропиви, люцерни або конюшини тощо, що поповнює запас вітамінів в організмі, скошену в ранні фази розвитку та яку згодовують тільки свіжою. Взимку птиці можна згодовувати пророщене зерно ячменю та вівса.

Важливим чинником у підвищенні збереження молодняку є умови годівлі та утримання як за підлогового, так і кліткового вирощування.

Дослідженнями фахівців підтверджено, що птахам потрібні найбільш повноцінні корми та відповідний догляд, щоб виростити міцне і здорове потомство фазанів. Зокрема, кліткове утримання молодняку дає

можливість поліпшити догляд за пташенятами, особливо при розведенні рідкісних видів фазанів.

У цей ранній (початковий) період для вирощування молодняку особливо важливий кожен момент: і повноцінна та правильна годівля, і догляд, інакше смертність пташенят буде дуже високою. Достатньо лише двох годин порушення режиму – і їхня загибель може набути загрозливих масштабів. Молодняк може часто хворіти (йому притаманні ті самі хвороби, що й курчатам) (Hlotova, 2016).

При виявленні змін у поведінці фазанів та зовнішньому вигляді слід звернутися до ветлікаря: лише спеціаліст може призначити лікування. Хворих пташенят слід відсаджувати в окремі приміщення та згодовувати найкращі корми.

Варто зазначити, що фазани, погано реагують на зміни корму. Цим пояснюється їх висока чутливість до порушень вигляду і складу корму, його консистенції, смаку і кольору. Через це міняти раціон фазанів слід поступово протягом кількох днів, поки птиця не адаптується до нового корму. До залишків старого корму поступово додають новий.

Для молодняку завжди потрібні свіжі та чисті різноманітні кормові компоненти без плісняви і гнилі (Sobolev et al., 2018; 2019; Ostapyuk & Gutyj, 2019; 2020; Brezvyk et al., 2021).

Особливою вимогою до годівлі фазанів є висока якість кормів, оскільки застосування низькоякісних кормів спричинює загибель поголів'я молодняку. Якість кормів має задовольняти потреби птиці в усіх поживних речовинах, необхідних для її росту і розвитку (Sychoy, 2015).

Молодняк вирощують переважно у пташниках з вигулами (огороджених сіткою), на підлозі на глибокій підстилці. Як підстилку на підлогу використовують подрібнене сіно, річковий прожарений пісок, дрібну деревинну стружку, але не тирсу. Підстилка має бути суха (вологість не більше ніж 25 %), доброякісна, без механічних предметів та плісняви (Nesterenko & Barynov, 2005; Krasutskyi, 2011).

Особливу увагу приділяють доступу птахів до піску, оскільки він відіграє важливу роль для пір'я. Щоб птиця мала можливість чистити пір'я, також використовують додатково попіл. У суміші золи та піску фазани звільняються від зовнішніх паразитів (Bashchenko et al., 2020; Sobolev et al., 2021; Ostapyuk et al., 2021; Chechet et al., 2022).

У фазанів лише після линьки (через п'ять місяців вирощування) з'являється красиве пір'я (не настобурчене і не скуйовджене). Оперення у фазанів має яскраве різноманітне забарвлення, специфічність якого залежить від підвиду фазанів, гладеньке, блискуче та чисте. При реалізації пір'я має попит у дизайнерів одягу та інтер'єру, художників та майстрів із декорування.

Важливе також питання освітлення приміщення. Освітлення та тривалість світлового дня впливає на ріст, життєздатність та розмноження фазанів. Світло також добре впливає на їхній фізіологічний розвиток. Так, вважають, що у перші два дні найдоцільніше цілодобове освітлення, щоб пташенята добре орієнту-

валися в просторі, споживали корм протягом усієї доби (Korzh, 1995; Bazyvoliak, 2007).

Також необхідно відбирати тільки дорослих птахів для племінної роботи та використання з типовим для диких птахів даного виду забарвленням і характером оперення, без екстер'єрних недоліків і вад, ознак захворювань та активних у русі (Nesterenko & Barynov, 2004; Bazyvoliak, 2015).

Молодняк у теплий період року за сприятливих погодних умов випускають на вигули, утримують за природної температури та світлового дня. В такому разі він виростає більш загартованим та витривалим (Krasutskyi, 2011). В холодний період року тривалість світлового дня продовжують за рахунок штучних джерел світла у приміщенні.

Особливу увагу приділяють доступу фазанів до гравію або дрібного каміння, оскільки вони відіграють важливу роль у підвищенні перетравності кормів та є джерелом Кальцію. Доступ молодняку до кількості дрібного каміння завжди треба обмежувати (Yatsenko, 2015).

Пташенят слід забезпечувати кормом на 2–3 дні та водою у напувалках, щоб зайвий раз не турбувати птицю і була можливість їх наповнювати щодня, не заходячи до вольєру. При цьому в теплу пору року воду змінюють – 2–3 рази на день, оскільки в ній розвиваються мікроорганізми, небезпечні для здоров'я фазанів.

Вода належить до незамінних факторів живлення. Вона є складовою частиною кормів і тіла птиці. Потреба у воді залежить від температури навколишнього середовища, відносної вологості повітря, складу раціону, фізіологічного стану птиці та її продуктивності (Khvostyk, 2014).

Висновки

Серед найважливіших кормових факторів, що визначають нормальну життєздатність птахів, є збалансоване протеїнове живлення, що посідає одне із провідних місць у сучасних дослідженнях з годівлі фазанів.

Отже, забезпечення пташенят достатньою кількістю протеїнового корму та відповідний догляд є необхідним для сучасної технології успішного, перспективного, цікавого та корисного ведення фазанівництва.

Перспективи подальших досліджень. Необхідні подальші дослідження з метою визначення впливу багатьох стрес-факторів середовища, нових кормових та внутрішніх чинників на ефективність галузі фазанівництва. Розвиток цієї нової та особливої галузі нетрадиційного птахівництва може стати перспективним та успішним (використання земельних ресурсів) в Україні.

Відомості про конфлікт інтересів. Автори стверджують про відсутність конфлікту інтересів щодо викладу та результатів досліджень.

References

- Bashchenko, M. I., Boiko, O. V., Honchar, O. F., Gutyj, B. V., Lesyk, Y. V., Ostapyuk, A. Y., Kovalchuk, I. I., & Leskiv, Kh. Ya. (2020). The effect of milk thistle, metiphen, and silimevit on the protein-synthesizing function of the liver of laying hens in experimental chronic cadmium toxicosis. *Ukrainian Journal of Ecology*, 10(6), 164–168. DOI: 10.15421/2020_276.
- Bazyvoliak, S. M. (2007). Vyroshchuiemo fazaniv. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 3-4 (52-53), 37–38 (in Ukrainian).
- Bazyvoliak, S. M. (2015). Fazany – tse perspektyvno, tsikavo i korysno. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 9(154), 24–26 (in Ukrainian).
- Bazyvoliak, S. M. (2015). Hodivlia fazaniv. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 11-12(156-157), 36–38 (in Ukrainian).
- Borodai, V. P., Sakhatskyi, M. I., Vertiichuk, A. I. ta in. (2006). Tekhnolohiia vyrobnytstva produktsii ptakhivnytstva: pidruch. dlia stud. ahrar. vyshch. navch. Zakladiv. Vinnytsia: Nova knyha (in Ukrainian).
- Bratyshko, N. I., Horobets, A. I., Prytulenko, O. V. ta in. (2005). Rekomendatsii z normuvannia hodivli silskohospodarskoi ptytsi. *Birky* (in Ukrainian).
- Brezvyn, O. M., Guta, Z. A., Gutyj, B. V., Fijalovych, L. M., Karpovskiy, V. I., Shnaider, V. L., Farionik, T. V., Dankovych, R. S., Lisovska, T. O., Bushuieva, I. V., Parchenko, V. V., Magrelo, N. V., Slobodjuk, N. M., Demus, N. V., & Leskiv, Kh. Ya. (2021). The influence of HamekoTox on the morphological and biochemical indices of the blood of laying hens in spontaneous fumonisin toxicosis. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(2), 249–253. DOI: 10.15421/2021_107.
- Chechet, O., Shuliak, S., Kovalenko, V., Haidei, O., Romanko, M., Masliuk, A., Gutyj, B., & Krushelnyska, O. (2022). Analysis of indicators of quality and safety of meat of broiler chickens under the conditions of complex use of symbiotic and biocidal drugs during the entire breeding cycle. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary Sciences*, 24(108), 86–94. DOI: 10.32718/nvlvet10813.
- Fijalovych, L., Kyrlyliv, Y., & Paskevych, G. (2019). Features of providing broiler chickens with exchange energy and protein as important indicators of productivity and quality of the obtained products. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 21(91), 60–64. DOI: 10.32718/nvlvet-a9110.
- Fijalovych, L., Kyrlyliv, Y., & Paskevych, G. (2020). Efficiency of application of the mixed fodders is at growing of chickens-broilers. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 22(93), 69–73. DOI: 10.32718/nvlvet-a9312.
- Fijalovych, L., Kyrlyliv, Y., Barylo, B., Paskevych, G., Petryshak, O., & Deneha, U. (2022). Effectiveness of different protein sources and lysine levels in diets for broiler chickens. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 24(97), 99–105. DOI: 10.32718/nvlvet-a9717.
- Hlotova, I. (2016). Myslyvskiy fazan: i khobi, i hroshi. *Nashe ptakhivnytstvo*, 1(43), 8–11 (in Ukrainian).
- Khvat, V. (2015). Produktyvnist za vtraty pera. *Nashe ptakhivnytstvo*, 5(41), 41–43 (in Ukrainian).
- Khvostyk, V. (2014). Yak hoduiut prodovzhuvachiv rodu. *Nashe ptakhivnytstvo*, 3(33), 53–55 (in Ukrainian).
- Kolosha, V. (2019). Zoloty fazan. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 11-12(204-205), 16–17 (in Ukrainian).
- Korz, O. (1995). Vyroshchuvannia fazanieniat. *Tvarynnytstvo Ukrainy*, 6, 30 (in Ukrainian).
- Kovalenko, V. (2011). Hodivlia, yak za pidruchnykom. *Nashe ptakhivnytstvo*, 4, 32–35 (in Ukrainian).
- Krasutskiy, (2011). V. A chy ne vyroshchuvaty nam fazaniv? *Nashe ptakhivnytstvo*, 5, 12–17 (in Ukrainian).
- Lambutskiy, P. (2020). Prohrama optymizatsii ratsionu. *Nashe ptakhivnytstvo*, 1(67), 60 – 61 (in Ukrainian).
- Menzhyk, T. (2011). Vitaminyi holod. *Nashe ptakhivnytstvo*, 6, 48–49 (in Ukrainian).
- Nesterenko, Yu. V., & Barynov, D. O. (2004). Rozvodymo fazaniv. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 12(25), 15–17 (in Ukrainian).
- Nesterenko, Yu. V., & Barynov, D. O. (2005). Rozvodymo fazaniv. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 1(26), 19–20 (in Ukrainian).
- Nikitenko, A. M., Kozak, M. V., Malyna, V. V., & Liasota, V. P. (2008). Pryrodna rezystentnist i produktyvnist svynei pry yikh vyroshchuvanni v umovakh intensyvnykh tekhnolohii: [monohrafiia]. Lviv: Triada plus (in Ukrainian).
- Ostapyuk, A. Y., & Gutyj, B. V. (2018). Influence of cadmium loading on morphological parameters of blood of the Laying Hens. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies*, 20(88), 48–52. DOI: 10.32718/nvlvet8808.
- Ostapyuk, A. Y., & Gutyj, B. V. (2018). Morfolohichni pokaznyky krovi kurei-nesuchok za kadmiievoho navantazhennia. Conference "Modern Methods of Diagnostic, Treatment and Prevention in Veterinary Medicine" 103–104. URL: <https://nvlvet.com.ua/index.php/conference/article/view/4436>
- Ostapyuk, A. Y., & Gutyj, B. V. (2019). Influence of cadmium sulfate at different doses on the functional state of the liver of laying chicken. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary sciences*, 21(94), 103–108. DOI: 10.32718/nvlvet9419.
- Ostapyuk, A. Y., & Gutyj, B. V. (2020). Influence of milk thistle, methifene and sylimevit on the morphological parameters of laying hens in experimental chronic cadmium toxicosis. *Ukrainian Journal of Veterinary and Agricultural Sciences*, 3(1), 42–46. DOI: 10.32718/ujvas3-1.08.
- Ostapyuk, A. Y., Holubieva, T. A., Gutyj, B. V., & Slobodian, S. O. (2021). The effect of sylimevit, metifen, and milk thistle on the intensity of the processes of peroxidation of lipids in the body of laying hens in experimental chronic cadmium toxicosis. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(4), 57–63. DOI: 10.15421/2021_199.
- Ostapyuk, A. Yu., & Gutyj, B. V. (2020). Vplyv kadmiievoho navantazhennia na imunnyi status orhaniz-

- mu kurei-nesuchok. *Visnyk PDAA*, 1, 252–259. DOI: 10.31210/visnyk2020.01.29 (in Ukrainian).
- Paskevych, H., Hunchak, A., & Fialovych, L. (2018). Adaptive ability of the poultry and its importance in the selection of animals. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 20(84), 175–179. DOI: 10.15421/nvlvet8432.
- Romeo, L. (2015). Kormovi fermenty y zdorovia kyshechnyka. *Nashe ptakhivnytstvo*, 6(42), 56–60 (in Ukrainian).
- Sakhatskyi, M. I. (2005). Rozvedennia fazaniv. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 3(28), 18–20 (in Ukrainian).
- Shnurenko, E. O., Studenok, A. A., Gutyj, B. V., Karpovskiy, V. I., & Trokoz, V. O. (2021). Age features of the interrelation between catalase and tocopherol activity in chickens with different types of autonomous nervous regulation. *Colloquium-journal*, 12(99), 12–15. URL: https://www.researchgate.net/publication/351333495_AGE_FEATURES_OF_THE_INTERRELATION_BETWEEN_CATALASE_AND_TOCOPHEROL_ACTIVITY_IN_CHICKENS_WITH_DIFFERENT_TYPES_OF_AUTONOMOUS_NERVOUS_REGULATION.
- Shnurenko, E. O., Studenok, A. A., Karpovskiy, V. I., Trokoz, V. O., Gutyj, B. V., Torzhash, A. Y., & Radchikov, V. F. (2021). Autonomous regulation of antioxidant protection and protein exchange in chickens. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary sciences*, 23(103), 43–50. DOI: 10.32718/nvlvet10307.
- Sobolev, O. I., Gutyj, B. V., Darmohray, L. M., Sobolieva, S. V., Ivanina, V. V., Kuzmenko, O. A., Karkach, P. M., Fesenko, V. F., Bilkevych, V. V., Mashkin, Y. O., Trofymchuk, A. M., Stavetska, R. V., Tkachenko, S. V., Babenko, O. I., Klopenko, N. I., & Chernyuk, S. V. (2019). Lithium in the natural environment and its migration in the trophic chain. *Ukrainian Journal of Ecology*, 9(2), 195–203. URL: <https://www.ujecology.com/articles/lithium-in-the-natural-environment-and-its-migration-in-the-trophic-chain.pdf>.
- Sobolev, O. I., Gutyj, B. V., Sobolieva, S. V., Fesenko, V. F., Bilkevych, V. V., Babenko, O. I., Klopenko, N. I., Kachan, A. D., Kosior, L. T., Lastovska, I. O., Vered, P. I., Shulko, O. P., Onyshchenko, L. S., & Slobodeniuk, O. I. (2019). The influence of different doses of lithium additive in mixed feed on the balance of nitrogen in organism of goslings. *Ukrainian Journal of Ecology*, 9(2), 91–96. URL: <https://www.ujecology.com/articles/the-influence-of-different-doses-of-lithium-additive-in-mixed-feed-on-the-balance-of-nitrogen-in-organism-of-goslings.pdf>.
- Sobolev, O. I., Gutyj, B. V., Sobolieva, S. V., Shaposhnik, V. M., Sljusarenko, A. A., Stoyanovskyy, V. G., Kamratska, O. I., Karkach, P. M., Bilkevych, V. V., Stavetska, R. V., Babenko, O. I., Bushtruk, M. V., Starostenko, I. S., Klopenko, N. I., Korol'-Bezpal, L. P., & Bezpal, I. F. (2019). Digestibility of nutrients by young geese for use of lithium in the composition of fodder. *Ukrainian Journal of Ecology*, 9(1), 1–6. URL: <https://www.ujecology.com/articles/digestibility-of-nutrients-by-young-geese-for-use-of-lithium-in-the-composition-of-fodder.pdf>.
- Sobolev, O. I., Lisohurska, D. V., Pyvovar, P. V., Topolnytskyi, P. P., Gutyj, B. V., Sobolieva, S. V., Borshch, O. O., Liskovich, V. A., Verkholiuk, M. M., Petryszak, O. Y., Kuliaba, O. V., Golodiuk, I. P., Naumjuk, O. S., Petryszak, R. A., Dutka, H. I. (2021). Modeling the effect of different dose of selenium additives in compound feed on the efficiency of broiler chicken growth. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(2), 292–299. DOI: 10.15421/2021_113.
- Sobolev, O., Gutyj, B., Petryszak, R., Golodjuk, I., Naumjuk, O., & Petryszak, O. (2018). The development of the digestive system in broiler chickens at different levels of selenium into the mixed fodder. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies*. 20(84), 83–87. DOI: 10.15421/nvlvet8415.
- Sychov, M. (2014). Ne za pidruchnykom. *Nashe ptakhivnytstvo*, 2(32), 53–55 (in Ukrainian).
- Sychov, M. (2015). Vplyv na rist kurchat-broileriv. *Nashe ptakhivnytstvo*, 5(41), 62–64 (in Ukrainian).
- Sychov, M. Yu. (2012). Rist ta zabiini yakosti fazaniv za umov chotyryfaznoi hodivli. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 11(120), 6–8 (in Ukrainian).
- Trufanov, O. (2012). Navishcho ptytsi fermenty? *Nashe ptakhivnytstvo*, 2, 44–47 (in Ukrainian).
- Tsekhmistrenko, S. I., Polishchuk, V. M., Tsekhmistrenko, O. S., & Borodai, V. P. (2010). Pokaznyky lipidnoho obminu v orhanizmi strausiv. *Suchasne ptakhivnytstvo*, 7-8(92-93), 45–49 (in Ukrainian).
- Vasylieva, S., Berzynia, N., Slavianska, V. (2012). Mezha korysnosti. *Nashe ptakhivnytstvo*, 6, 60–62 (in Ukrainian).
- VetAhro (2015). Kormovi dobavky z pytnoiu vodoiu. *Nashe ptakhivnytstvo*, 6(42), 66 (in Ukrainian).
- Yatsenko, O. (2015). Protein dlia kurchat-broileriv. *Nashe ptakhivnytstvo*, 6(42), 62–65 (in Ukrainian).
- Yatsenko, O. (2015). U hodivnytsi strausa. *Nashe ptakhivnytstvo*, 5(41), 72–73 (in Ukrainian).